

Op het boerenland rond het natuurgebied De Deelen kunnen Grauwe ganzen met jongen niet meer zorgeloos rond lopen en van het heerlijke eiwitrijke gras genieten. Begin april is er een raster geplaatst. Een deel van de opgroeigebieden rond De Deelen is sindsdien ontoegankelijk voor ganzenfamilies.

Aanleiding

De verschillende soorten ganzen die in ons land broeden laten sinds enkele decennia een sterke toename zien. Zo was de van oorsprong inheemse Grauwe gans geheel uitgestorven als broedvogel, maar is nu weer overal in ons land in moerasgebieden als broedvogel aan te treffen. De vogels leveren naast veel kijkgenot bij natuurliefhebbers ook problemen op. Deze problemen liggen grotendeels in de landbouw, waar ganzen de groeiende gewassen van het veld eten. Naar aanleiding van deze problemen wordt recent sterk aangedrongen op het nemen van beperkende maatregelen.

De rasterproef

In een overleg tussen Staatsbosbeheer, Agrarische Natuurvereniging de Fjûrlannen, BoerenNatuur/LTO en SOVON Vogelonderzoek Nederland ontstond in 2006 het idee om in het natuurgebied De Deelen een gezamenlijke proef te starten. Dit houdt in dat een deel van

de goede opgroeigebieden op het boerenland rond het gebied ontoegankelijk gemaakt wordt voor ganzenfamilies. De verwachting is dat de jongenproductie in het gebied hierdoor afneemt en op termijn ook de omvang van de totale populatie. Om het geheel te verwezenlijken is er langs de gehele west-, noord- en ooststrand van het gebied, op de bestaande kade, een raster geplaatst. Het groene kunststof raster is een halve meter hoog en heeft een totale lengte van bijna 9 km. Het raster wordt dit jaar en in 2009 geplaatst van begin april tot eind juni.

Broedpopulatie De Deelen

De broedpopulatie in De Deelen is al enkele jaren min of meer stabiel en bedraagt tussen de 250 en 350 paar. Naast de broedpopulatie is er een populatie niet-broedende vogels die naar schatting uit 1.500 vogels bestaat. De hele populatie zorgde de afgelopen jaren voor aanzienlijke landbouwschade. Bijkomend 'voordeel' van het plaatsen van een raster is dat

de ganzenfamilies hierdoor geen schade meer kunnen aanrichten op het aangrenzende agrarische land.

Natura 2000 gebied

De Deelen is een Natura 2000 gebied. Dit betekent dat er rekening gehouden moet worden met de gevolgen van het plaatsen van een raster op de overige fauna binnen het gebied. De verwachting is dat andere broedvogels en jonge dieren geen hinder zullen ondervinden van het tijdelijke raster. Tijdens de periode waarin het raster aanwezig is worden de reacties van de Grauwe ganzen met jongen en andere vogels en zoogdieren op het raster in beeld gebracht.

Effectbeperkende maatregelen

Eén van de weinige ingrepen die effect lijkt te hebben op de populatieomvang is het ingrijpen in het opgroeigebied van jonge ganzen. Door een slechtere graskwaliteit of een geringere

opervlakte goed gras worden de overlevingskansen van kuikens nadelig beïnvloed. Het lijkt erop dat ingrijpen in het opgroeigebied zeer succesvol kan zijn, maar praktijkvoorbeelden liggen er niet. Het enige voorbeeld is onderzoek in de Ooijpolder nabij Nijmegen waar kwaliteit van het voedsel een grote invloed lijkt te hebben op de overleving en later het broedsucces van jonge ganzen. Daar is echter niet actief ingegrepen, maar is geleidelijk een ander type landschap ontstaan doordat boerenland werd omgezet in natuurgebied.

Het zeer hoogwaardige en eiwitrijke gras op het boerenland is minder natuurlijk dan de vegetatie in De Deelen. Bovendien komen ook in het natuurgebied De Deelen de nodige graslanden, grasstroken en grazige vegetaties voor waar de jonge ganzen volop van kunnen blijven profiteren. De verwachting is dat het aantal vliegvlugge Grauwe ganzen door het raster af zal nemen omdat er minder eiwitrijk gras beschikbaar is. De praktijk zal dit echter nog moeten uitwijzen. Jaarlijks verdwijnen er honderden jonge Grauwe ganzen op wat voor manier dan ook. Dit aantal zal door de plaatsing van het raster ongetwijfeld toenemen en op een meer natuurlijk niveau komen te liggen.

De jonge Grauwe ganzen zullen zeker niet de hongerdood sterven. Onder natuurlijke omstandigheden worden ook niet alle jongen vliegvlug door een scala aan oorzaken als predatie, ziekte, wormen, weersomstandigheden enz. De verwachting is dat de jongen in geval van het geplaatste raster onder meer natuurlijke

omstandigheden opgroeien. Van vondsten van veel dode jongen, zoals voorspeld door enkele sceptici, zal naar verwachting geen sprake zijn. In andere gebieden waar kuikens om andere redenen verhongerden, werd slechts bij hoge uitzondering een jong in het veld gevonden. En in 2007 werd er in De Deelen slechts een enkel jong daadwerkelijk dood gevonden toen er van de 950 jongen circa 400 doodgingen.

Andere minder effectieve beperkende maatregelen

Het schudden en/of rapen van eieren is een methode die in meer gebieden wordt toegepast. Onderzoek geeft aan dat een niet onaanzienlijk aantal eieren alsnog uitkomt. Ook blijkt dat het rapen of schudden van eieren maar een beperkt effect heeft op de aantallen. In moeilijk toegankelijke gebieden als De Deelen worden nooit alle nesten gevonden. Jongen die wel uitkomen worden vitaler door het ontbreken van concurrerende soortgenoten binnen hetzelfde opgroeigebied. Het zoeken in een dergelijk gebied is erg arbeidsintensief en werkt bovendien verstorend op andere (beschermde) moerasvogels.

Het schudden of rapen van eieren kan bijdragen aan een afname van de populatie in kleine overzichtelijke gebieden indien de zoekacties voor 100% kans van slagen hebben en jaarlijks met dezelfde intensiteit worden herhaald. Dit vindt in zes kleine gebieden rondom De Deelen jaarlijks plaats.

Onderzoek

Om in te kunnen schatten of de maatregelen het effect hebben dat er van verwacht wordt,

is in 2006 gekeken waar de ganzenfamilies met kleine jongen foerageren. Deze tellingen zijn in 2007 op grotere schaal herhaald. Bovendien heeft SOVON toen naar de overleving van de jongen gekeken. Hiermee is de zogenaamde nulsituatie vastgelegd.

Als dit niet gebeurd was, zou het zeer moeilijk (zo niet onmogelijk) zijn geweest om de effecten van de maatregelen te evalueren. Vooral het inzicht in de overleving van jongen onder de huidige omstandigheden is essentieel. In de huidige situatie is de overleving van jongen waarschijnlijk onnatuurlijk hoog, zoals in veel gebieden in Nederland. Plaatsing van het raster zal de families terugwerpen op natuurlijke vegetaties waardoor de jongenoverleving een meer natuurlijk niveau zal bereiken.

In 2006 zijn 38 Grauwe ganzen van halsbanden voorzien, in 2007 werden 18 ganzen geringd met halsbanden. Met behulp van deze individueel herkenbare vogels kan een eventuele gedragsverandering na plaatsing van het raster worden vastgesteld. Vanaf het voorjaar van 2008 worden de ganzenfamilies in De Deelen opnieuw gevolgd. De overleving van de jongen in het gebied wordt drie jaar lang gevolgd: één jaar nulsituatie (2007) en twee jaar (2008 en 2009) vanaf de plaatsing van het raster. Voor dit laatste zijn twee jaar gepland omdat de vogels mogelijk uit het eerste jaar leren en hier het volgende jaar op inspringen door een ander gedrag te vertonen. Mogelijke reacties zijn het broeden op een onverwachte plek of het afleggen van andere looproutes met de jongen.

